

โรงเรียนผู้คอนเทนเนอร์: โอกาสและความเป็นธรรมทางสังคม ของเด็กชายขอบข้ามชาติในบ้านพักคนงานก่อสร้าง บริษัท ที.ที.เอส. เอ็นจิเนียริง (2004) จำกัด

สุวิมล อุตอามาตย์^๑ อรนต์ดา ชินศรี^๒ ชลิตา บัณทวงศ์^๓

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) ศึกษาสถานการณ์การเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็กข้ามชาติ
ในบ้านพักคนงานก่อสร้าง 2) ศึกษากระบวนการและบทบาทของโรงเรียนผู้คอนเทนเนอร์ ในการสร้างโอกาส
และความเป็นธรรมทางสังคมแก่เด็กข้ามชาติ และ 3) ศึกษาแนวทางการสร้างโอกาสและความเป็นธรรม
ทางสังคมแก่เด็กในบ้านพักคนงานก่อสร้าง ด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง
ที่เกี่ยวข้องจำนวน 33 คน การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม โดยผลการศึกษาพบว่า เด็ก
ในแหล่งก่อสร้างสัญชาติกัมพูชาเดินทางมาจากหลายพื้นที่ในกัมพูชา เป็นเด็กกลุ่มที่เข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน
ในไทยได้น้อยมาก ซึ่งกระบวนการของโรงเรียนผู้คอนเทนเนอร์มีส่วนช่วยเพิ่มโอกาสและความเป็นธรรม
ทางสังคมมากขึ้นใน 3 ประเด็นคือ 1) ด้านการศึกษา ไม่ใช่แค่สอนภาษาไทย ผลักดันให้เด็กที่มีความ
พร้อมเข้าสู่การศึกษาในระบบของรัฐ ยังมุ่งเน้นฝึกทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม 2) ด้านสุขภาพ เน้น
ให้ความรู้เรื่องสุขภาพเชิงป้องกันและประสานหน่วยงานสาธารณสุขเข้ามาดูแลทดแทนการเข้าไม่ถึง
ประกันสุขภาพ 3) ด้านการคุ้มครองทางสังคม ใช้กลไกโรงเรียนเพื่อดูแลความปลอดภัยแก่เด็กทางร่างกาย
และจิตใจ ชะลอการเข้าสู่วัยแรงงานก่อนเวลาที่เหมาะสม

คำสำคัญ: โรงเรียนผู้คอนเทนเนอร์ ความเป็นธรรมทางสังคม เด็กชายขอบข้ามชาติ

^๑ นิสิตปริญญาโท สาขาสังคมวิทยาประยุกต์ ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
E-mail: suwicz@gmail.com

^{๒, ๓} ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วันที่รับบทความ: 2 ตุลาคม 2562 วันที่แก้ไขบทความ: 6 มกราคม 2563 และวันตอบรับบทความ: 8 มกราคม 2563

Container School: Opportunity and Social Justice for Marginal Migrant Children in T.T.S. Engineering (2004) Co., Ltd.'s Construction Site Camps

Suwimol Utarmat^a Oranutda Chinnasri^b Chalita Bundhuwong^c

Abstract

The objectives of this study are to study: 1) the status of migrant children living in construction site camps and the extent to which they have access to basic rights, 2) the process and role of the container school in creating opportunities and social justice for construction site camp children, 3) the ways in which specific opportunities and social justice were created for migrant children in construction site camps. Using a qualitative research methodology, consisting of interviews, participatory observation and the non-participatory observation technique for data collection, we focused on a target group of people involved with a specific container school T.T.S. Engineering (2004) Co., Ltd.'s Construction Site Camps. Our study found that children in the Construction Site Camp originated from many areas of Cambodia and as a group, had only limited access to basic rights in Thailand. The Container School offered helpful opportunities and social justice in 3 areas: 1) Not only education in Thai language and transitioning children into the state education system but also training skills are focused on enabling children to better live with others in society. 2) Health was emphasized in terms of providing preventative health knowledge and coordinating with local public health agencies to ameliorate the lack of health insurance. 3) Safe social space; the physical protection provided by the school ensured physical and mental safety for children and delayed the age in which children entered the labor force.

Keywords: A Container School, Social Justice, Marginal Migrant Children

^a Master of Arts Program in Applied Sociology, Department of Sociology and Anthropology Faculty of Social Sciences, Kasetsart University, E-mail: suwiew@gmail.com

^{b, c} Assistant Professor, Department of Sociology and Anthropology Faculty of Social Sciences, Kasetsart University.

Received: 2 October 2019, Revised: 6 January 2020, Accepted: 8 January 2020

บทนำ

การย้ายถิ่นข้ามชาติของแรงงานข้ามชาติหรือที่ในภาษาราชการเรียกว่า แรงงานต่างด้าว เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยต่อเนื่องตลอด 3 ทศวรรษ โดยเฉพาะแรงงานจาก 3 ประเทศเพื่อนบ้านอย่างเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา มียอดจดทะเบียนรวมกันกว่า 3 ล้านคน (Foreign Labor Administration Office, 2019) ด้วยสาเหตุและปัจจัยทั้งในประเทศต้นทาง เช่น ภัยสงคราม เศรษฐกิจเสรีนิยมด้านการค้า ที่ผลักดันให้กลุ่มคนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา เศรษฐกิจ และสังคม เข้าสู่กระบวนการผลิตมากขึ้น ขณะที่ไทยเองก็ต้องการพึ่งพาแรงงานข้ามชาติเพื่อทดแทนแรงงานไทยที่ลดจำนวนลง โดยเฉพาะในภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมที่มีลักษณะการทำงานค่อนข้างหนัก ไม่จำเป็นต้องอาศัยทักษะสูงและมีราคาต่ำจ้างต่ำ เช่น ประมง ก่อสร้าง การเกษตร เป็นต้น

จากจำนวนแรงงานที่มีอยู่ในปัจจุบัน ถ้ามาดูประเภทธุรกิจที่มีการใช้แรงงานข้ามชาติอย่างเข้มข้น คงต้องยกให้กิจการก่อสร้าง ซึ่งมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่การเข้ามาของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ต่อเนื่องจนถึงรัฐบาลปัจจุบัน ที่พยายามกระตุ้นเศรษฐกิจผ่านการก่อสร้าง จนส่งผลให้มีโครงการก่อสร้างโครงสร้างขั้นพื้นฐานมากที่สุดในรอบ 10 ปี (Prachachat, 2017) จนนำมาสู่มติคณะรัฐมนตรีปลดล็อกให้แรงงานข้ามชาติสามารถประกอบอาชีพกรรมกร ที่เคยจัดอยู่ 1 อาชีพใน 39 อาชีพสงวนไว้สำหรับคนไทยตามกฎหมายกำหนดอาชีพและวิชาชีพที่คนต่างด้าวห้ามทำ พ.ศ. 2522 ได้ ทั้งยังกลายเป็นกิจการที่อนุญาตให้แรงงานแรงงานข้ามชาติ 3 สัญชาติ คือ เมียนมาร์ กัมพูชา และลาว ประเภทพิสุจน์สัญชาติ ประเภทพิสุจน์สัญชาติปรับปรุงทะเบียนประวัติ ตลอดจนประเภทนำเข้าตามบันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding: MOU) ได้รับอนุญาตให้ทำงานในไทยมากเป็นอันดับต้น ๆ กว่า 500,000 คนในปัจจุบัน (Foreign Labor Administration Office, 2019) ซึ่งเป็นการตอกย้ำถึงความต้องการใช้แรงงานข้ามชาติในประเทศไทยได้เป็นอย่างดี

ทั้งนี้ ไม่เพียงแต่แรงงานในแหล่งก่อสร้างเพิ่มขึ้นเท่านั้น หากแต่ยังรวมถึงตัวบุตรหลานอันเป็นผู้ติดตามอีกด้วย ตามรายงานของยูนิเซฟพบว่า มีเด็กอยู่ในแหล่งก่อสร้างกว่า 60,000 คน ทั่วประเทศไทย (UNICEF, 2018) และในขณะที่พ่อแม่ของเด็กกลุ่มนี้เป็นฟันเฟืองช่วยสร้างความเติบโตให้แก่ธุรกิจก่อสร้าง อสังหาริมทรัพย์ที่กำลังเฟื่องฟู เด็กกลับโตขึ้นในสภาพที่ไม่เป็นผลดีต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจ ไม่ได้รับโอกาสการพัฒนาตามวัย ถึงแม้ว่าจะมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) อันเป็นอนุสัญญาระหว่างประเทศที่ได้รับการเห็นชอบมากที่สุดในโลกคุ้มครองอยู่ และไทยเองจะเป็นหนึ่งในภาคีของอนุสัญญานี้ แต่ในทางปฏิบัติแล้วกลับพบว่าเด็กกลุ่มนี้ก็ยังไม่ได้รับความสำคัญเท่าที่ควร สะท้อนผ่านนโยบายการบริหารจัดการเด็กข้ามชาติของไทยที่มีความคลุมเครือ ไม่ชัดเจน โดยเฉพาะด้านสถานะบุคคลที่จะส่งผลต่อการได้รับสวัสดิการขั้นพื้นฐานและการคุ้มครองทางสังคม

ปริมาณเด็กในแหล่งก่อสร้างที่ผันแปรตามจำนวนแรงงานอย่างมีนัยยะสำคัญนี้ ถ้าหากปล่อยให้เขาไปไม่ได้รับการดูแลหรือการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีพอ เด็กก็อาจเสี่ยงต่อการเป็นผู้ก่อและเผชิญกับปัญหาในสังคมในระยะยาวได้ และนี่เองจึงเป็นที่มาของการจัดตั้ง “ศูนย์เด็กก่อสร้าง” หรือ “โรงเรียนผู้คอนเทนเนอร์” จากความร่วมมือของ 3 ส่วน คือ มูลนิธิสร้างสรรค์เด็กที่มีประสบการณ์ทำงานด้านเด็กในแหล่งก่อสร้างมานานกว่า 30 ปี บริษัทผู้รับเหมาก่อสร้าง บริษัท ที.ที.เอส. เอ็นจิเนียริง (2004) จำกัด

และบริษัท นารายณ์พร็อพเพอร์ตี้ จำกัด เจ้าของโครงการก่อสร้าง ที่มีแนวคิดตรงกันว่าเด็กควรได้รับโอกาสในการพัฒนาตามวัย ได้รับการศึกษา สาธารณสุข การคุ้มครองความปลอดภัยในช่วงเวลาที่ผู้ปกครองออกไปทำงานในพื้นที่ก่อสร้าง โดยเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2550 ที่ไม่เพียงเป็นโรงเรียนแห่งแรกที่ตั้งอยู่ในบ้านพักคนงานก่อสร้าง ยังมีรูปแบบการทำงานที่แตกต่างจากโรงเรียนทั่วไป ๆ คือให้ครูผู้สอนประจำอยู่ในพื้นที่ 24 ชั่วโมง เพื่อการทำงานอย่างใกล้ชิด สร้างความไว้วางใจ ให้ทุกฝ่ายเห็นความสำคัญของเด็ก

ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวไปข้างต้น ทำให้ผู้ศึกษาสนใจศึกษากระบวนการและบทบาทของโรงเรียนผู้คอนเทนเนอร์ ในการสร้างโอกาสทางสังคมและความเป็นธรรมแก่เด็กข้ามชาติ อันมีสถานะเป็นบุตรหลานของแรงงานที่เป็นฐานรากในระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย และถูกมองว่าเป็น “คนอื่น” ไม่ใช่คนไทย ไม่ใช่พวกเดียวกัน ในบ้านพักคนงานก่อสร้างบริษัท ที.ที.เอส. เอ็นจิเนียริง (2004) จำกัด โดยคาดหวังว่าผลการศึกษาคั้งนี้จะสามารถนำไปต่อยอดและปรับใช้กับเด็กในแหล่งก่อสร้างแห่งอื่น ๆ เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการด้านเด็กข้ามชาติกลุ่มนี้ด้วยความเข้าใจ เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิของเด็ก ความเป็นธรรม อันจะเป็นการช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตให้เด็กอย่างแท้จริง

แนวคิดการกลายเป็นชายขอบกับเด็กข้ามชาติในบ้านพักคนงานก่อสร้าง

เมื่อพูดถึงเด็กข้ามชาติคงต้องให้ความสำคัญกับแนวคิดเรื่อง “ความเป็นชายขอบ” เนื่องจากเกี่ยวข้องกับการได้รับหรือเข้าถึงสวัสดิการของรัฐ โดยเฉพาะเมื่อนิยาม “คนชายขอบ” ว่าเป็นผู้ด้อยสิทธิในสังคม อยู่ห่างไกลจากศูนย์กลางการพัฒนาทั้งในแง่ของพื้นที่ทางภูมิศาสตร์และพื้นที่ทางสังคม เป็นกลุ่มคนที่ถูกกันออกไปให้อยู่วนนอกสังคมของคนส่วนใหญ่ ไม่ได้มีโอกาสการเข้าถึงทรัพยากรและสิทธิที่พึงได้ ตลอดจนผลประโยชน์จากการพัฒนา เช่น เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา สุขภาพ ที่รัฐไทยเป็นผู้จัดให้ เนื่องจากการถูกมองว่าไม่ใช่พวกเดียวกัน และเป็นคนอื่นสำหรับคนส่วนใหญ่ของสังคม

โดยลักษณะและความหมายของคนชายขอบ Gurung and Kollmair (2005) กล่าวไว้ 2 ลักษณะ คือความเป็นชายขอบด้านสังคม (Societal Framework) ทั้งศาสนา วัฒนธรรม โครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ หรือว่าการเมือง ล้วนมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเข้าถึงทรัพยากรของปัจเจกหรือกลุ่มคนต่าง ๆ รวมถึงสามารถใช้อธิบายถึงการเบียดขับ ความไม่เท่าเทียม และความยุติธรรมทางสังคมด้วย ส่วนอีกลักษณะหนึ่งคือ คนชายขอบด้านเขตแดน (Spatial Framework) โดยใช้ที่ตั้งหรือระยะทางจากจุดศูนย์กลางการพัฒนาเป็นตัวกำหนดความเป็นชายขอบ ดังนั้น เมื่อพิจารณาความเป็นจริงทางสังคมปัจจุบัน จะพบว่ามียุทธศาสตร์เหล่านี้ปรากฏอยู่แทบทุกที่ ทั้งคนเก็บขยะ คนพิการ เด็กเร่ร่อน ผู้ป่วยเอดส์ แรงงานข้ามชาติ เป็นต้น โดยไม่ได้หมายถึงเฉพาะผู้อยู่ห่างไกลในเชิงภูมิศาสตร์อย่างเดียว หากรวมถึงพื้นที่ทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม การศึกษา การปราศจากเครื่องมือที่จะเข้าถึงอำนาจ เข้าถึงทรัพยากร การได้รับบริการหรือความคุ้มครองจากรัฐอย่างที่คนส่วนใหญ่ได้รับ

ไม่ว่าจะนิยามคนชายขอบแบบใด จะเห็นว่าการกลายเป็นคนชายขอบ (Marginal People) หรือตกอยู่ในภาวะชายขอบนั้น ไม่ใช่สิ่งที่มนุษย์ได้รับมาตั้งแต่กำเนิดหรือเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หากแต่กำเนิดพร้อมความเปลี่ยนแปลงของสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเชิงอำนาจ จนทำให้

ให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ความไม่เป็นธรรมแก่บุคคลหรือกลุ่มคนบางกลุ่มในสังคม ซึ่งนับวันจะยิ่งทวีความซับซ้อนมาก Wankaew (2003) มองว่าบริบทที่มีส่วนผลิตคนชายขอบ เกิดจากแนวคิดของผู้นำใน 3 บริบท คือ 1) สร้างรัฐชาติไทยและความเป็นไทย (Thai-ization) การกำหนดเขตแดนระหว่างประเทศ รวมผู้คนไว้ในพื้นที่เดียวกัน ปกครองระบอบเดียวกัน กำหนดวัฒนธรรมแห่งชาติ จนทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอัตลักษณ์เฉพาะหลายกลุ่มต้องตกเป็นคนชายขอบ เพราะแตกต่างจากมาตรฐานที่ศูนย์กลางกำหนด ด้วยวาทกรรม “ไม่ใช่คนไทย” ที่นำไปสู่ความเชื่อว่าสิ่งเหล่านี้คุกคามต่อความมั่นคงของชาติ 2) การพัฒนาไปสู่ความทันสมัย (Modernization) การใช้เศรษฐกิจทุนนิยมเสรี มาเป็นแนวทางหลักพัฒนาประเทศให้มีความเจริญและทันสมัยแบบตะวันตก อาทิ นโยบายการพัฒนาที่มุ่งเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจ ทำให้เกิดการแบ่งแยกพื้นที่พัฒนาแล้วและพื้นที่ยังไม่ได้ได้รับการพัฒนา ทำให้คนบางกลุ่มถูกทอดทิ้ง ไม่ได้รับสิทธิประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเท่าเทียมคนอื่น และ 3) กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ทุนนิยมที่แผ่ขยายไปทั่วโลกได้ขยายช่องว่างทางชนชั้น สร้างความเหลื่อมล้ำ ที่หากว่าปรับตัวไม่ได้ก็อาจกลายเป็นคนชายขอบ แม้จะอยู่ตรงศูนย์กลางการพัฒนาก็ตาม

นอกจากนี้ แนวคิดเรื่องวิธีคิดแบบคู่ตรงข้าม การแบ่งพวกเขา-พวกเรา ความปกติ-ความเปี่ยงเบน รวมเอาคนที่มีเอกลักษณ์เดียวกันไว้เป็นพวกเดียวกัน กีดกันคนที่เห็นต่างไว้ในวงนอก หรือแม้แต่แนวคิด “ความเป็นอื่น (Otherness)” ที่มักถูกนำมานิยามคนที่แตกต่างจากตนทั้งในเชิงภูมิศาสตร์ ตลอดจนความเป็นอื่นในเชิงพื้นที่สังคม พฤติกรรม พื้นที่ทางความคิดหรือมุมมอง ก็ล้วนเป็นกระบวนการผลิตคนชายขอบที่สามารถพบเจอได้ในทุกยุคทุกสมัย ไม่ว่าจะเป็นการเบียดขับ ปิดกั้นผู้คนหรือความคิดที่แตกต่างจากกลุ่มคนหรือความคิดที่เป็นอำนาจหลักในสังคม ฉะนั้น การมองว่าอะไรเป็นชายขอบและเป็นชายขอบแบบไหนนั้น อาจต้องพิจารณาความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ทำงานอยู่เบื้องหลังวาทกรรม อันเกิดจากการใช้อำนาจผนวกกับความรู้ (Charoensin-o-lam, 2011) แม้จะบอกว่าเป็นถูกกีดกันออกจากการมีส่วนร่วม แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าแยกขาดออกจากกันโดยเด็ดขาด หรือไม่มีความสัมพันธ์กันเลย โดยเฉพาะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน เช่นเดียวกับแรงงานข้ามชาติ ถึงจะถูกมองว่ามีสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจด้อยกว่า แต่ก็ขาดไม่ได้ ทั้งยังต้องการมากยิ่งขึ้น จากปัญหาการขาดแคลนแรงงานของไทย แต่เพราะแนวคิดกระแสหลักที่ได้สร้างความหมายด้านลบมากกว่าด้านบวก คนชายขอบเลยถูกทำให้เป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตน ไร้คุณค่า หรือบุคคลที่ไม่เป็นที่พึงประสงค์ (Unwanted) เป็นภาวะของส่วนกลาง (Laungaramsri, 2003)

เมื่อนำแนวคิดการการกลายเป็นชายขอบมาพิจารณากับเด็กข้ามชาติจะเห็นว่าเด็กในแหล่งก่อสร้างไม่ใช่แค่เป็นชายขอบในแง่ของภูมิศาสตร์ คือเป็นผู้ข้ามมาจากดินแดนอื่นเท่านั้น การที่ไม่ใช่พวกเดียวกันกับคนไทย ทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติ ไม่เห็นความสำคัญ จนส่งผลต่อการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานที่จำเป็นในชีวิตขณะอาศัยอยู่ในประเทศไทย

ความเป็นชายขอบกับการเข้าถึงความเป็นธรรมทางสังคม

คนส่วนใหญ่มักจะเข้าใจว่าความเป็นธรรมทางสังคม (Social Justice) เป็นสิ่งเดียวกันกับความยุติธรรม ที่เกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์และข้อกฎหมาย ที่มีรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ดำเนินการ

ตรวจสอบและตัดสินใจว่าคุณคิดว่าบุคคลใดสมควรจะได้รับความเป็นธรรม แต่จริง ๆ แล้วความเป็นธรรมนั้นมีความซับซ้อนและสามารถมองได้ในหลายมิติ ตั้งแต่ประเด็นเรื่องจิตสำนึก คุณธรรม โครงสร้างและกลไกทางสังคม รวมไปถึงนโยบายของภาครัฐ ฉะนั้นในปัจจุบัน เส้นแบ่งระหว่างความเป็นธรรมกับความยุติธรรมจึงมีความไม่ชัดเจนนัก (Sinecharak, T et al, 2016)

ทั้งนี้ Phenphinan (2014) มองว่าความเป็นธรรมนั้นเป็นรากฐานทางสังคม ใช้คุ้มครองผู้ด้อยโอกาสให้ได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียม และเป็นสิ่งที่จะสามารถสร้างความเสมอภาคให้กับคนในสังคมได้ ผ่านการจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม ที่จะนำไปสู่การออกกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิอย่างเสมอภาค โดยรัฐต้องเป็นผู้รับผิดชอบให้ทุกคนสังคมได้รับโอกาสการมีชีวิตที่ดี เพราะฉะนั้น ความเป็นธรรมจึงเป็นเรื่องของโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม ทุกคนควรได้รับสิทธิพื้นฐาน (Basic Rights) การคุ้มครอง (Protection) โอกาส (Opportunities) และสิทธิประโยชน์ทางสังคม (Social Benefits) ถือเป็นข้อผูกพันทางสังคมในการจัดสรรทรัพยากร และการจัดบริการสวัสดิการทางสังคม (Soonthorn-Anantachai, 2016)

จากคำนิยามข้างต้น จะเห็นว่าความธรรมทางสังคมนั้นเกี่ยวข้องกับกระจายทรัพยากรอย่างเป็นธรรม (Distributive Justice) ซึ่งปัจเจกบุคคลมีความเสมอภาคกัน ควรได้รับการเคารพในคุณค่าของความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน มีสิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง รวมถึงการจัดสรรแบ่งปันทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้แก่ผู้ยากไร้หรือผู้ด้อยโอกาส เพื่อตอบสนองความจำเป็นที่มากกว่าคนมีสถานะทางเศรษฐกิจที่ดีกว่า บนพื้นฐานของเหตุผลและสามารถปฏิบัติได้จริง ซึ่งหน้าที่ของรัฐจะต้องเป็นผู้จัดสรรตลอดจนสร้างกลไกเชิงสถาบันสำหรับการกระจายทรัพยากรอย่างเป็นธรรม (Vajanasara, 2012)

สำหรับการศึกษานักผู้ศึกษาได้ประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดเรื่อง ความเป็นธรรมทางสังคมคือความเสมอภาคหรือ Justice as Fairness ของจอห์น ราวล์ (John Rawls) ผู้ที่ทำให้ความยุติธรรมเคลื่อนย้ายความหมายในเชิงกฎหมายมาสู่ความเสมอภาคในเชิงกระจายทรัพยากร บนความเชื่อว่าปัญหาความเป็นธรรมสามารถแก้ไขได้ด้วยการกระจายส่วนความยุติธรรม (Distributive Justice) ให้เท่ากัน บนเงื่อนไขชีวิตที่แตกต่างกัน ทั้งเรื่องของความมั่งมีและสถานะทางสังคม ด้วยการยอมรับความไม่เสมอภาคในสิทธิเสรีภาพบางอย่าง เพื่อให้คนที่เสียเปรียบในสังคมได้รับโอกาสมากขึ้น (Rawls, 1971) โดยเฉพาะทรัพยากรหรือสินค้าที่เป็นพื้นฐานทางสังคม (Social Primary Goods) อันได้แก่ เสรีภาพ โอกาส รายได้ ความมั่งคั่ง สถานะทางสังคม และพื้นฐานการเคารพตัวเอง โดยการกระทำเช่นนี้อาจทำให้คนบางคนเสียสิทธิเสรีภาพบางประการ เพื่อให้โอกาสคนที่ด้อยกว่ามีชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งความเท่าเทียมที่ว่านี้สถาบันทางสังคมต่าง ๆ ได้แก่ สถาบันการเมือง เศรษฐกิจและสังคม จะต้องร่วมมือกันเพื่อกำหนดขอบเขตของสิทธิและหน้าที่ของปัจเจกบุคคล ผ่านโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมที่สำคัญ ๆ (Thongthepairot, 2010)

โดยราวล์บอกว่าโครงสร้างของความเป็นธรรมทางสังคมควรประกอบด้วย หลักเสรีภาพ (Liberty) คือ ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเป็นขั้นพื้นฐานเท่าเทียมกันหมด ซึ่งเป็นความเป็นธรรมทางสังคมอันดับแรกๆ ที่ทุกคนพึงมี และหลักเกณฑ์เกี่ยวกับความเท่าเทียมกันทางโอกาส (Equality) คนด้อยโอกาสทางสังคมควรได้รับโอกาสและเข้าถึงทรัพยากรเท่าเทียมกับคนอื่น ๆ กล่าวคือ คนที่มีโอกาสมากกว่าต้องหยิบยื่นโอกาสและช่วยเหลือคนที่ด้อยกว่า เพื่อให้พวกเขาเข้าถึงทรัพยากรส่วนรวม เพื่อช่วยลดช่องว่างทางสังคม ความเหลื่อมล้ำ ที่ปรากฏอยู่ในรูปแบบเปิดเผยและแอบแฝงซ่อนเร้นในมิติต่าง ๆ ของสังคม

ถึงแม้ว่าความเป็นธรรมจะมีความเป็นนามธรรม และไม่มีตัวชี้วัดชัดเจน แต่ก็พอสรุปได้ในเบื้องต้นว่าหมายถึงความเป็นกลาง ไม่กีดกัน ทุกคนมีสิทธิและความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน และต้องมีความรับผิดชอบต่อกัน เมื่อเกิดความไม่เสมอภาคในอำนาจ ผู้ที่มีความมั่งคั่งมากกว่าจำเป็นต้องมีความรับผิดชอบต่อผู้ที่มีความมั่งคั่งน้อยกว่าหรือผู้ที่ด้อยโอกาสแก่ตนเอง บนพื้นฐานข้อเท็จจริงที่ว่าทุกคนไม่ได้เริ่มต้นจากจุดเดียวกัน และอาจจะไม่ได้ต้องการให้สิ่งเดียวกัน ด้วยเหตุนี้ทุกคนจึงไม่ควรได้รับในสิ่งเดียวกัน (Get Different Things / Different Treatment) แต่ควรได้รับในสิ่งที่คนกลุ่มนั้น ๆ ต้องการอย่างแท้จริง (Wattanasap et al, 2016) จึงจะเรียกได้ว่าเกิดความเป็นธรรม

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงใช้กรอบความคิดเรื่องความเป็นธรรมทางสังคมของรอลส์ ในการอธิบายกระบวนการและบทบาทของโรงเรียนผู้คอนเทนเนอร์ในการสร้างโอกาสและความเป็นธรรมต่อเด็กข้ามชาติชายขอบ ซึ่งผู้ที่ถูกระบวนการต่าง ๆ ผลักให้อยู่ชายขอบทั้งในด้านภูมิศาสตร์และพื้นที่ทางสังคมเป็นผู้ด้อยโอกาสที่ควรได้รับการดูแลตามเงื่อนไขชีวิต

วิธีการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาเลือกทำการศึกษาในรูปแบบการศึกษาเฉพาะกรณี ด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) จากผู้เกี่ยวข้องกับโรงเรียนผู้คอนเทนเนอร์ จำนวน 33 คน ประกอบไปด้วยผู้มีให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ที่เลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 5 คน คือ ผู้ประสานงานโครงการศูนย์เด็กก่อสร้าง ครูผู้สอน ตัวแทนจากบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างและบริษัทเจ้าของโครงการก่อสร้าง เพื่อให้สะท้อนภาพกระบวนการและบทบาทของโรงเรียนผู้คอนเทนเนอร์ในการสร้างความเป็นธรรมทางสังคมแก่เด็กกลุ่มนี้ได้มากที่สุด ทั้งนี้ ยังได้มีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กข้ามชาติ ผู้ปกครอง ตลอดจนเด็กที่ได้รับโอกาสศึกษาต่อในโรงเรียนรัฐ จำนวน 26 คน ในฐานะของกลุ่มคนที่ได้รับประโยชน์จากระบวนการของโรงเรียนผู้คอนเทนเนอร์ ตลอดจนบุคคลในชุมชนใกล้เคียง 2 คน ที่จะช่วยให้เห็นภาพวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของแรงงานและเด็กข้ามชาติได้ดียิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ผู้ศึกษายังใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participation Observation) ในฐานะของครูผู้ช่วยสอน และการสังเกตไม่มีส่วนร่วม (Non-Participation Observation) เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนรอบด้านมากที่สุด ก่อนนำข้อค้นพบที่ได้จากภาคสนามมาวิเคราะห์ร่วมกับทฤษฎี เอกสารที่เกี่ยวข้อง และสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

ข้อค้นพบจากการศึกษา

ในการศึกษาเรื่องโรงเรียนผู้คอนเทนเนอร์: โอกาสและความเป็นธรรมทางสังคมของเด็กชายขอบข้ามชาติในบ้านพักคนงานก่อสร้าง บริษัท ที.ที.เอส. เอ็นจิเนียริง (2004) จำกัด ปรากฏข้อค้นพบ ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาสถานการณ์การเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็กข้ามชาติในบ้านพักคนงานก่อสร้าง

ครอบครัวของแรงงานข้ามชาติมีขนาดกลางถึงใหญ่ มีสมาชิกตั้งแต่ 3-10 คน ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตชายแดนใกล้กับประเทศไทย เช่น จังหวัดบึงเตี้ยเมียนเจย พระตะบอง และกัมปงรม เป็นต้น ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก มีเศรษฐกิจในครัวเรือนค่อนข้างยากจน ทำให้รายได้ไม่เพียงพอต่อการยังชีพ จึงตัดสินใจเข้ามาเป็นแรงงานในประเทศไทย ซึ่งหลังจากที่มีการงานทำและที่อยู่เป็นหลักแหล่งแล้ว แรงงานจะเดินทางกลับภูมิลำเนาและพบบุตรหลานเข้ามาอยู่ด้วยกัน ด้วยเหตุผลเพื่อให้ครอบครัวได้อยู่กันพร้อมหน้าพร้อมตา เลี้ยงน่อง ทำงานบ้าน ตลอดจนเตรียมตัวเข้าสู่กระบวนการทำงาน และเมื่อศึกษาทบทวนการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็กข้ามชาติในบ้านพักคนงานก่อสร้าง พบว่าเด็กเหล่านี้เข้าถึงสิทธิพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตได้น้อยมาก

1.1 ด้านการศึกษา

เด็กจำนวนหนึ่งรับการศึกษาจากประเทศต้นทาง และมีอีกส่วนหนึ่งไม่ได้รับการศึกษาใด ๆ เลย เนื่องจากความยากจนและการต้องเดินทางตามผู้ปกครองเข้ามาในประเทศไทย ในการศึกษาครั้งนี้ พบเพียงเด็ก 2 คนที่สามารถถึงระบบการศึกษาของรัฐในประเทศไทย ขณะที่ผู้ปกครองของเด็กหลาย ๆ คนให้ความสนใจกับเรื่องของการศึกษา แต่เป็นการศึกษาในประเทศต้นทางมากกว่า กล่าวคือ มีการพาเด็กที่อายุต่ำกว่า 10 ปี หรือถึงเกณฑ์ที่ต้องเข้าโรงเรียน กลับไปยังภูมิลำเนาของตน แม้จะล่าช้าไปบ้างก็ตาม และยังพบว่าผู้ปกครอง 2 รายต้องการให้เด็กเข้าเรียนในโรงเรียนไทย แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จเนื่องด้วยปัญหาเรื่องเอกสาร ภาษา และเป็นการศึกษาถูกปฏิเสธโดยไม่ทราบสาเหตุ

“...เคยพาไปที่โรงเรียนแถว ๆ มักกะสัน เค้าก็ยังไม่รับปากว่าจะให้เข้าหรือไม่ให้ แต่บอกให้ไปถามอีกทีตอนเปิดเทอม คิดแล้วคงไม่ได้เข้าหรือถูก ลูกพูดภาษาไทยไม่ได้ด้วย ตอนนี้อยู่อายุ 11 แล้ว ไปเริ่มเรียนก็คงช้ากว่าคนอื่น...” นางสุนีย์ (สัมภาษณ์, 10 มีนาคม 2561)

1.2 ด้านสุขภาพ

ผู้ปกครองส่วนมากไม่ได้ซื้อบัตรประกันสุขภาพให้บุตรหลาน เนื่องจากมองว่ามีค่าใช้จ่ายสูง การคุ้มครองระยะสั้น และเด็กยังไม่มีความจำเป็นต้องใช้ อีกทั้ง ยังเข้าใจว่าเมื่อถึงเวลาเริ่มทำงานคืออายุ 18 ปี ผู้รับเหมาจะเป็นผู้ไปทำเอกสารเกี่ยวกับการทำงาน ที่จะทำให้เด็กสามารถมีบัตรประจำตัวคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทย (บัตรสีชมพู) และบัตรประกันสุขภาพเอง เพราะฉะนั้น เมื่อเกิดการเจ็บป่วยหนักขึ้นกับเด็ก หลังจากดูแลรักษาตนเองไม่ไหวผู้ปกครองจะพบบุตรหลานไปยังคลินิกใกล้ ๆ กับที่พัก

“...คิดว่าลูกเป็นอะไรก็จะจ่ายเงินเอง แต่ลูกยังไม่เคยเป็นอะไร...” นางรี (สัมภาษณ์, 10 มีนาคม 2561)

“...ป่วยก็ไปคลินิก ไปหาหมอเอง...” นายเอือน (สัมภาษณ์, 10 มีนาคม 2561)

1.3 ด้านการคุ้มครองทางสังคม

การศึกษานี้ให้ความหมายการคุ้มครองทางสังคม ในลักษณะของการได้รับการคุ้มครองความปลอดภัยทางด้านร่างกาย จิตใจ ตลอดจนสวัสดิการขั้นพื้นฐานที่ผู้รับเหมาก่อสร้างจะต้องจัดให้กับ

แรงงานรวมถึงเด็กผู้ติดตาม ในเรื่องความปลอดภัยภายในที่อยู่อาศัย พบว่ามีรั้วรอบขอบชิดด้วยแผ่นสังกะสี มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย รวมถึงกล้องวงจรปิดติดหลายจุดทั่วบริเวณ มีห้องพักที่แยกเป็นสัดส่วน ในภาพรวมจึงถือว่าบ้านพักคนงานก่อสร้างของบริษัท ที.ที.เอส. เอ็นจิเนียริง จำกัด ให้ความสำคัญแก่แรงงานข้ามชาติและเด็กพอสสมควร นอกจากนี้ เรื่องกฎระเบียบที่เคร่งครัดที่ผู้ฝ่าฝืนจะได้รับโทษถึงขั้นออกจากงาน ยังเป็นการควบคุมพฤติกรรมของแรงงานไปในตัว แต่กระนั้น เด็กในแหล่งก่อสร้างก็ยังคงเผชิญกับความรุนแรงจากครอบครัวอยู่บ้าง เช่น การลงโทษด้วยการตี การไม่ได้รับการเอาใจใส่จากครอบครัวเท่าที่ควร

“... ก็ไม่ค่อยมีเด็กได้รับอันตรายนะ เพราะไม่ค่อยมีของที่เป็นอันตราย เพราะว่าเรามีการทำความสะอาด ดูแลเรื่องความสะอาด เรื่องอะไร ต่าง ๆ ดูแลความเรียบร้อย. . .” พ่อบ้าน (สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2561)

2. ศึกษากระบวนการและบทบาทของโรงเรียนผู้คอนเทนเนอร์ ในการสร้างโอกาสและความเป็นธรรมทางสังคมแก่เด็กชายขอบข้ามชาติในบ้านพักคนงานก่อสร้าง

โรงเรียนผู้คอนเทนเนอร์ที่ตั้งอยู่ในบ้านพักคนงานก่อสร้าง เกิดจากการร่วมมือกันหลาย ๆ ส่วน ทั้งบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้าง บริษัทเจ้าของโครงการก่อสร้าง และมูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก และมีการดำเนินงานทั้งในส่วนที่เหมือนกับโรงเรียนทั่ว ๆ ไปและแตกต่างกัน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ที่มา/สภาพปัญหาที่ทำให้เกิดโรงเรียนผู้คอนเทนเนอร์

โรงเรียนผู้คอนเทนเนอร์ แรกเริ่มเป็นโครงการของมูลนิธิสร้างสรรค์เด็กในชื่อ “โครงการศูนย์เด็กก่อสร้าง” ดำเนินงานมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 จนถึงปัจจุบัน โดยชื่อโรงเรียนผู้คอนเทนเนอร์นั้นเกิดจากสื่อสิ่งพิมพ์ฉบับหนึ่งเป็นผู้ตั้งให้และได้กลายเป็นชื่อเรียกขานกันในปัจจุบัน ในส่วนของการสนับสนุนการดำเนินงานนั้น บริษัทเจ้าของโครงการก่อสร้าง ซึ่งก็คือบริษัท นารายณ์พรีอเพอตี จำกัด ได้สนับสนุนค่าใช้จ่ายรายเดือนอยู่ที่เดือนละ 45,000 บาท สำหรับจัดกิจกรรมในโรงเรียน เช่น เงินเดือนของครูผู้สอน อาหารกลางวัน ซื่ออุปกรณ์การเรียน ขณะที่บริษัทผู้รับเหมาก่อสร้าง บริษัท ที.ที.เอส. เอ็นจิเนียริง (2004) จำกัด ได้สนับสนุนในเรื่องของสถานที่ ค่าน้ำ ค่าไฟ การเคลื่อนย้ายโรงเรียนไปยังแหล่งก่อสร้างใหม่ เมื่อโครงการก่อสร้างนั้น ๆ เสร็จสิ้นลง โดยมีจุดประสงค์หลักเพื่อให้เด็กที่มีปลอดภัยระหว่างที่ผู้ปกครองออกไปทำงาน

“... เห็นว่ามูลนิธิสร้างสรรค์เด็กมีโครงการเกี่ยวกับเด็กก่อสร้างอยู่ก่อนแล้ว ส่วนเราก็มีแรงงานก่อสร้าง เรามีเด็กในแหล่งก่อสร้าง ถ้าเราไม่มีโรงเรียนตรงนี้ เค้าอยู่ที่ไหน แต่ความจริงก็ไม่ว่าเขาเข้าเรียนมัธยม แต่เด็กก็คือเด็ก. . .” เจ้าหน้าที่ บริษัท นารายณ์พรีอเพอตี จำกัด (สัมภาษณ์, 19 กันยายน 2561)

2.2 วิธีการดำเนินงานของโรงเรียนผู้คอนเทนเนอร์

การดำเนินงานของโรงเรียนผู้คอนเทนเนอร์ ในช่วงแรก ๆ ผู้ปกครองจะต้องเป็นผู้ที่พาเด็กเข้ามาสมัครเรียนด้วยตัวเอง มีการจัดทำประวัติ กำหนดช่วงเวลาการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับโรงเรียนของรัฐ เน้นการเตรียมพร้อมให้เด็ก จัดทำหลักสูตรที่มีความเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของเด็กใน

แหล่งก่อสร้าง แต่ปัจจุบันทำได้ยากมากขึ้น เนื่องจากกลุ่มเด็กที่เปลี่ยนจากสัญชาติไทยเป็นแรงงานสัญชาติ กัมพูชาเกือบถึงร้อยละ 90 ทำให้ครูไม่สามารถใช้หลักสูตรเดิมได้ ตลอดจนจัดชั้นเรียนได้เนื่องจากไม่มี ครูผู้ช่วยสอน เด็กทุกช่วงวัยจึงเรียนรวมกันในชั้นเดียวกัน ทำให้รูปแบบการสอนของครูจึงต้องปรับเปลี่ยน ตามไปด้วย โดยไม่ได้เน้นแค่หลักวิชาการภาษาไทยที่มีความจำเป็นสำหรับการใช้ชีวิตในประเทศไทย ยังให้ ความสำคัญกับการสอนเรื่องทักษะชีวิต การอยู่ร่วมกันในสังคม ผ่านกิจกรรมในชีวิตประจำวัน เช่น การ ช่วยกันทำความสะอาดหลังจากรับประทานอาหารเสร็จเรียบร้อย โดยผนวกทั้งความสนใจของเด็กและสิ่ง ที่ครูต้องการสอนเข้าด้วยกัน ตลอดจนประยุกต์ใช้สิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวมาใช้เป็นอุปกรณ์การเรียน กิจกรรม ทดแทนการขาดอุปกรณ์การเรียนการสอน ดังนั้น กิจกรรมในโรงเรียนจึงมีความยืดหยุ่นแตกต่างจาก หลักสูตรของโรงเรียนโดยทั่ว ๆ ไป

“... เรามีหลักสูตรก็จริง แต่ก็ไม่ได้สอนตามนั้นทั้งหมด เพราะต้องดูแลเด็กด้วย อยากให้ เขาสนุก เพราะเราเน้นให้เขาอยากมาเรียน อันไหนพร้อมก่อนก็เรียนอันนั้น เช่น วันนี้ เด็กอยากเรียนศิลปะ ก็เรียนก่อน ส่วนวิชาการก็เข้าตามระเบียบ ถ้าเด็กพร้อมเราก็จะ เรียน...” ครูไพโรจน์ จันทะวงษ์ (สัมภาษณ์, 20 พฤษภาคม 2561)

“... เมื่อก่อนเราใช้หลักสูตรของ ดร.สุชาติ ลิ้เจริญ เคยเป็นนักศึกษาปริญญาเอกอยู่ที่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร โดยแบ่งเด็กออกเป็นช่วงอายุ 5-7 ปี แต่ เรากี่ใช้ถึง 11 ปี เนื้อหาเป็นการเน้นเสริมทักษะ เช่น ให้เด็กพูดได้ อ่านออก เขียนได้ ดูแลตนเองเองได้ ไม่เข้าไปอยู่ในพื้นที่อันตราย...” ครูจิว-ทองพูล บัวศรี (สัมภาษณ์, 2 กันยายน 2561)

2.3 อุปสรรคและปัญหาในการดำเนินงานของโรงเรียนผู้คอนเทนเนอร์

ตลอดระยะเวลาการทำงานกว่า 10 ปีที่ผ่านมา โรงเรียนผู้คอนเทนเนอร์ประสบกับปัญหา มากมายหลายด้าน ทั้งเรื่องเงินสนับสนุน อุปกรณ์ บุคลากร หลักสูตร ประกอบกับการเคลื่อนย้ายบ่อยครั้ง การไม่มีตัวชี้วัดถึงความสำเร็จในการดำเนินงาน ส่งผลต่อความยั่งยืนโครงการเป็นอย่างมาก แต่การที่ โรงเรียนแห่งนี้ยังอยู่ได้ ก็เพราะมูลนิธิสร้างสรรค์เด็กซึ่งเป็นผู้ดำเนินการหลักมองว่า นอกเหนือจากการ เป็นสถานที่ให้ความปลอดภัยแก่เด็กที่อาศัยอยู่ในบ้านพักคนงานก่อสร้าง ยังเป็นประโยชน์แก่ บุคคลภายนอก ทั้งในแง่ของการดูงานสำหรับผู้สนใจ งานวิจัย เป็นแหล่งความรู้ และเป็นต้นแบบของการ สร้างสถานที่ปลอดภัยสำหรับเด็กในแหล่งก่อสร้าง ที่จะเป็นการช่วยสร้างโอกาสและคุณภาพชีวิตให้เด็กใน แหล่งก่อสร้างแห่งอื่น ๆ ที่มีอยู่มากมายโดยเฉพาะในเมืองใหญ่

“... ทางผู้ใหญ่ยุคโครงการนี้หลายครั้งมาก เนื่องจากหลายคนมองว่าไม่ได้อะไร มูลนิธิ สร้างสรรค์เด็กเองก็ขาดทุน แต่ครูจิวก็พยายามที่ศูนย์อยู่ให้ได้ เพราะนอกจากเด็กที่อยู่ ในบ้านพักคนงานก่อสร้างจะได้รับประโยชน์ ยังเป็นแหล่งเรียนรู้ ทำงานวิจัยของ สถาบันการศึกษา ที่ศึกษาดูงานของผู้ที่สนใจ แม้จะไม่ได้มีการสนับสนุนจาก ผู้รับเหมาก่อสร้างแล้วก็ตาม...” ครูจิว-ทองพูล บัวศรี (สัมภาษณ์, 2 กันยายน 2561)

ในการดำเนินงานของโรงเรียนผู้คอนเทนเนอร์ แน่นนอนว่าผู้ที่ได้รับประโยชน์โดยตรง คือกลุ่มเด็ก และผู้ปกครองที่เป็นแรงงานข้ามชาติ แต่ปฏิเสธไม่ได้ว่า โรงเรียนแห่งนี้ยังส่งผลแก่บวกกับผู้มีส่วนได้ส่วน

เสีย ทั้งรับเหมาก่อสร้างและบริษัทเจ้าของโครงการก่อสร้าง กักับการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของธุรกิจที่มีธรรมาภิบาล รวมถึงครูผู้สอน มูลนิธิสร้างสรรค์เด็กได้ดำเนินงานตามเป้าหมายขององค์กร

3. ศึกษาแนวทางการสร้างโอกาสและความเป็นธรรมทางสังคมแก่เด็กชายขอบข้ามชาติในบ้านพักคนงานก่อสร้าง

รูปแบบและวิธีการการดำเนินงานทั้งหมดของโรงเรียนผู้คอนเทนเนอร์ สามารถเป็นแนวการสร้างโอกาสและความเป็นธรรมทางสังคม ใน 3 ประเด็นหลัก คือ

3.1 แนวทางการสร้างโอกาสด้านการศึกษา

เมื่อเด็กในแหล่งก่อสร้างเปลี่ยนไป การผลักดันหรือเตรียมความพร้อมให้เด็กเข้าสู่ระบบโรงเรียนจึงไม่ใช่เรื่องง่าย ทางโรงเรียนจึงต้องเน้นการจัดการศึกษา ขึ้นพื้นฐานที่จะต่อยอดให้เด็กสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยการสอนทักษะภาษาไทย ทั้งการฟัง พูด อ่าน เขียน อย่างน้อย ๆ สามารถเขียนชื่อตัวเองได้ และสื่อสารเบื้องต้นกับคนอื่น ๆ ได้ และถ้าครอบครัวเด็กคนไหนต้องการให้เด็กได้รับการศึกษาในโรงเรียน ครูจะเป็นผู้ดำเนินการไปฝากให้อยู่กับมูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก เพื่อให้เด็กมีที่พักที่เป็นหลักแหล่งสามารถเดินทางไปโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในการลงพื้นที่ครั้งนี้ พบเด็กที่ได้รับโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียนรัฐ 2 คน ซึ่งยังถือว่าน้อยมากเมื่อเทียบกับจำนวนเด็กในแหล่งก่อสร้าง แต่อย่างไรก็ตาม พบว่ามีเด็กกว่า 1,500 คน ที่ผ่านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนผู้คอนเทนเนอร์ในช่วง 10 ปี ที่ผ่านมา

3.2 แนวทางการสร้างโอกาสด้านสุขภาพ

โรงเรียนผู้คอนเทนเนอร์ให้การดูแลเด็กในเรื่องสุขภาพ โภชนาการ เช่น อาหารกลางวัน อาหารว่าง ให้ความรู้และข้อมูลในการดูแลตัวเอง สุขลักษณะความสะอาดของร่างกาย ไม่ว่าจะเป็นการสระผม สวมรองเท้า และให้ความช่วยเหลือเมื่อเจ็บป่วยหรือเกิดอุบัติเหตุ ทั้งการจัดหายาสามัญประจำบ้านให้ การพาไปโรงพยาบาลเมื่อเกิดอุบัติเหตุ เนื่องจากเด็กเข้าไม่ถึงสวัสดิการสาธารณสุข จากการที่ผู้ปกครองไม่ได้ซื้อประกันสุขภาพให้กับบุตรหลาน ตลอดจนบ้านพักคนงานก่อสร้างห่างไกลจากสถานพยาบาล สิ่งเหล่านี้ จึงเป็นสิ่งครูผู้สอนไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ทั้งนี้ทั้งนั้น ยังมีอีกหลากหลายประเด็นด้านสุขภาพที่เด็กไม่สามารถเข้าถึงได้ ทั้งเรื่องของวัคซีน การตรวจโรค ตรวจสุขภาพต่าง ๆ ความรู้ทางสุขภาพของผู้หญิง ซึ่งเกินกำลังที่ทางโรงเรียนหรือครูผู้สอนจะทำได้ จึงพยายามที่ประสานหน่วยงานด้านสาธารณสุขให้เข้ามาช่วยดูแล แม้ไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ เลย

3.3 แนวทางการสร้างโอกาสด้านการคุ้มครองทางสังคม

โรงเรียนเปรียบเสมือนสถานที่ปลอดภัยสำหรับเด็กในช่วงเวลาที่ผู้ปกครองออกไปทำงาน ช่วยป้องกันอุบัติเหตุทั้งด้านในและด้านนอกบริเวณบ้านพักคนงานก่อสร้าง นอกจากนี้ การที่เด็กเข้ามาอยู่ในโรงเรียน ยังเป็นการคุ้มครองเด็กให้ปลอดภัยจากสิ่งแวดล้อมรอบข้าง จากพฤติกรรมที่เด็กอาจลอกเลียนแบบได้ง่าย ๆ เช่น ความรุนแรง อบายมุข เรื่องชู้สาว รวมถึงช่วยด้านสภาพจิตใจจากปัญหาครอบครัวที่เด็กต้องเผชิญ เช่น พ่อแม่ทะเลาะวิวาท ความรุนแรงในครอบครัว ภาวะโดดเดี่ยว ขาดความ

รักความอบอุ่น การดูแลเอาใจใส่ที่เพียงพอ พ่อแม่ ลูก ขาดความใกล้ชิด ขาดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ซึ่งกลไกนี้ จะเป็นอีกหนึ่งแนวทางในการแก้ไขปัญหาทางสังคมที่จะเกิดขึ้นกับเด็กในอนาคต

สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

ก่อนเดินทางเข้ามาในประเทศไทย แรงงานข้ามชาติเกือบทั้งหมดประกอบอาชีพอาชีพ เกษตรกรรม ประกอบกับการมีสมาชิกในครอบครัวหลายคน มีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างลำบาก รายได้ ไม่เพียงพอที่จะดูแลครอบครัวอย่างเหมาะสม และแน่นอนว่าย่อมส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของบุตรหลาน อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นเข้าสู่ระบบการศึกษา การกินอยู่ที่ไม่ดีคุณภาพ จนกระทบต่อพัฒนาการ และสุขภาพ เกิดความเจ็บป่วย และนอกเหนือไปจากปัจจัยเรื่องรายได้ การอยู่ห่างไกลจากจุดศูนย์กลาง การบริการอย่างโรงพยาบาล ยังเป็นอุปสรรคในการเข้ารับบริการด้านสาธารณสุข ดังนั้น เมื่อนำแนวคิด เรื่องการเป็นชายขอบของ Gurung and Kollmair (2005) มาพิจารณาครอบครัวแรงงานข้ามชาติ จะเห็นถึงความเป็นชายขอบในแง่ของพื้นที่และสังคมเกี่ยวข้องกับการเข้าถึงทรัพยากรของปัจเจกหรือกลุ่ม คนต่าง ๆ อย่างชัดเจน

ไม่เพียงเท่านั้น เมื่อเดินทางเข้ามาในประเทศไทย เด็กผู้ติดตามและแรงงานข้ามชาติ ต้องเผชิญ กับความไม่ธรรมหลากหลายรูปแบบ การถูกเอารัดเอาเปรียบที่เกิดขึ้นตั้งแต่กระบวนการข้ามพรมแดน อาทิ การเรียกเก็บค่านายหน้าราคาแพง ตลอดจนความแตกต่างทางเชื้อชาติ ภาษาพูด วัฒนธรรม เป็นผู้ข้าม พรมแดนมาจากประเทศอื่น เป็นแรงงานในระดับฐานล่างของเศรษฐกิจ รวมถึงอคติด้านลบที่ ด้วยมอง แรงงานข้ามชาติว่าด้อยกว่าตน เข้ามาแย่งทรัพยากรที่ควรสงวนไว้สำหรับพลเมือง ที่ผลิตซ้ำอยู่ตลอดเวลา ก็ล้วนแล้วแต่เป็นกระบวนการผลักให้คนข้ามชาติให้ไปอยู่ในตำแหน่งของคนชายขอบทั้งสิ้น ซึ่งในกรณี ของเด็ก ถ้าย้อนกลับไปดูนโยบายการจัดการด้านเด็กข้ามชาติในประเทศไทยจะเห็นถึงความคลุมเครือ เช่น การไม่มีการสำรวจเพื่อทราบจำนวนเด็กที่ชัดเจน มาตรการเกี่ยวกับคุณภาพเด็กที่ไม่เป็นรูปธรรม ยิ่ง แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยไม่ต้องการเด็กเหล่านี้ เลยไม่ได้ความพยายามในการแก้ไขปัญหาเรื่องดังกล่าว อย่างจริงจัง และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างตัวเด็กกับผู้ปกครองแล้ว ดูเหมือนเด็กจะมีความเป็นชายขอบ มากกว่าเสียอีก ทั้งยังเกี่ยวพันไปถึงการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน ความเป็นธรรมทางสังคม ที่จะเป็นใบเบิกทาง สู่ออกาสในชีวิตเมื่อเติบโตขึ้น

การเกิดขึ้นของโรงเรียนผู้คอนเทนเนอร์ในบ้านพักคนงานก่อสร้าง จากความร่วมมือของมูลนิธิ สร้างสรรค์เด็กและบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างและเจ้าของโครงการก่อสร้าง จึงเป็นเหมือนช่องทางการขยาย โอกาสให้กับกลุ่มคนที่มักถูกมองข้ามในสังคมไทย ด้วยการจัดรูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้ สอดคล้องกับชีวิตของเด็ก ที่ต้องเคลื่อนย้ายที่อยู่บ่อยครั้งและไม่สามารถออกมาใช้ชีวิตนอกบ้านพัก คนงานก่อสร้างได้ โดยโรงเรียนผู้คอนเทนเนอร์ไม่ได้เน้นให้ความรู้ตามหลักวิชาการเพียงอย่างเดียว หากแต่ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองทางด้านร่างกายจากสิ่งแวดล้อมรอบตัว ความมั่นคงทางใจ พัฒนา ทักษะทางสังคม ได้รับการพัฒนาตามวัยอย่างเหมาะสม ถ้าหากพิจารณากระบวนการทำงานของโรงเรียน ผู้คอนเทนเนอร์ จะเห็นว่ามีความพยายามที่จะกระจายความเป็นธรรม กระจายผลประโยชน์ขั้นพื้นฐานที่ เด็กควรได้รับ ทั้งเรื่องการศึกษา สุขภาพและการคุ้มครองทางสังคม ที่ผู้มีโอกาสในสังคมมากกว่าควรหยิบ

ยื่น เพื่อให้กลุ่มคนเหล่านี้สามารถเข้าถึงทรัพยากรส่วนรวม อันจะช่วยลดช่องว่าง ความเหลื่อมล้ำทางสังคม ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับจอห์น รอลส์ ช่วยชดเชยการทำงานของรัฐบาลที่ไม่ครอบคลุมถึงเด็กในแหล่งก่อสร้าง

ถึงแม้ว่าโรงเรียนคู่คอนเทนเนอร์จะช่วยเพิ่มโอกาสและช่วยเหลือเด็กได้ แต่ด้วยข้อจำกัดต่าง ๆ มากมายทำให้การจัดตั้งโรงเรียนในแหล่งก่อสร้างทำได้ยาก ดังนั้น มูลนิธิสร้างสรรค์เด็กจึงได้ใช้รถที่ได้รับบริจาคจาก บริษัท นารายณ์พรีอเพอตี จำกัด ดัดแปลงเป็นรถความรู้เคลื่อนที่ บรรจุสิ่งของสำหรับให้ความรู้และทำกิจกรรม เช่น หนังสือ สมุด ดินสอ รวมถึงอาหารที่สามารถเก็บไว้ได้นาน รุกเข้าไปในแหล่งก่อสร้างกว่า 10 แห่ง ในพื้นที่กรุงเทพฯ และนนทบุรี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 เป็นต้นมา แต่ทว่ารถคันเดียวกันนี้อาจเพียงพอกับแหล่งก่อสร้างที่ปรากฏอยู่ทั่วทุกมุมเมืองเช่นปัจจุบัน นอกจากนี้ มูลนิธิสร้างสรรค์เด็กยังได้มีการทำงานร่วมกับองค์การเฟรนด์ ประเทศไทย ในการดูแลด้านสุขอนามัยและทำกิจกรรมกับเด็กส์ปาร์ทละ 1 ครั้ง

เมื่อพิจารณาถึงกระบวนการทำงานของโรงเรียนคู่คอนเทนเนอร์ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานตลอด 10 ปีที่ผ่านมาของโรงเรียนคู่คอนเทนเนอร์ จะเห็นว่าปัจจัยที่จะทำให้โรงเรียนในแหล่งก่อสร้างเกิดขึ้น และมีความยั่งยืน ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะบริษัทเจ้าของโครงการและและบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้าง ที่จะเป็นส่วนสำคัญนอกเหนือไปจากหน่วยงานที่มีความเข้าใจในการทำงานร่วมกับแรงงานและเด็กข้ามชาติ

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องโรงเรียนคู่คอนเทนเนอร์: โอกาสและความเป็นธรรมทางสังคมของเด็กชายขอบข้ามชาติในบ้านพักคนงานก่อสร้าง บริษัท ที.ที.เอส. เอ็นจิเนียริง (2004) จำกัด อาจจะไม่ครอบคลุมทุกประเด็นที่สำคัญ ฉะนั้น เพื่อให้นำไปสู่โอกาสทางสังคมของเด็กในแหล่งก่อสร้างที่มีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น ผู้ศึกษาจึงจัดทำข้อเสนอแนะขึ้นใน 2 ส่วน ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) เปลี่ยนมุมมองต่อคนข้ามชาติ ว่าไม่ได้เป็นบุคคลที่เป็นต่อความมั่นคงของประเทศ ก่อปัญหาทางสังคม หากแต่เป็นผู้ช่วยสร้างความมั่นคงในระบบเศรษฐกิจ ทดแทนแรงงานไทยที่ไม่เพียงพอ ซึ่งการช่วยเหลือ ยกกระตือรือร้นคุณภาพชีวิต ด้วยการเปิดโอกาสด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข หรือการคุ้มครองทางสังคมด้านอื่น ๆ ที่หากว่าการวางแผนอย่างเป็นรูปธรรม มีความรอบคอบ การดูแลแรงงานข้ามชาติและเด็กผู้ติดตามจะไม่ตกเป็นภาระของรัฐและมีความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

2) รัฐควรวางแนวทางที่ชัดเจนในการดูแลเด็กกลุ่มนี้ ทั้งนโยบาย แนวการปฏิบัติงาน ด้วนายจ้าง รวมถึงการทำงานร่วมกับประเทศต้นทางเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการที่เป็นรูปธรรม โดยเฉพาะเรื่องการรับรองสถานะบุคคลที่จะเป็นกุญแจสู่สวัสดิการต่าง ๆ ตามกฎหมาย รวมถึงควรมีการจัดทำฐานข้อมูลของเด็กข้ามชาติในประเทศไทย เพราะการมีข้อมูลชัดเจน ไม่เพียงจะเกิดประโยชน์ด้านความมั่นคงตามที่รัฐต้องการ ยังง่ายต่อการช่วยเหลือ รวมถึงการกระจายทรัพยากรที่มีเท่าเทียมมากขึ้น

3) รัฐควรผลักดันนโยบายบังคับให้สถานประกอบการที่มีครอบครัวแรงงานเป็นจำนวนมาก และมีระยะเวลาการทำงานที่ยาวนาน เช่น มีครอบครัวแรงงาน 50 ครอบครัวขึ้นไป มีระยะเวลาในการก่อสร้าง 8 เดือนขึ้นไป จัดทำศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหรือศูนย์รับเลี้ยงเด็ก เพื่อให้เด็กมีสถานที่ปลอดภัย มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งถ้าหากว่าในอนาคตหากเด็กกลุ่มนี้ต้องการมาเป็นแรงงานในประเทศไทย จะทำให้พวกเขากลายเป็นแรงงานที่มีประสิทธิภาพ

4) รัฐควรออกมาตรการเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการจัดสถานที่ดูแลเด็กในแหล่งก่อสร้างที่รับผิดชอบ เช่น การลดหย่อนภาษี ลดอัตราค่าดำเนินการและบริการต่าง ๆ ในหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับกิจการก่อสร้าง เป็นต้น

5) รัฐควรให้การสนับสนุนองค์กรที่มีบทบาทในการช่วยเหลือสังคมหรือองค์กรทำงานด้านเด็กมากขึ้น เพราะองค์กรเหล่านี้สามารถช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่ของรัฐได้ โดยให้การสนับสนุนอย่างเป็นระบบ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของงบประมาณ การจัดอบรมบุคลากรทำงานด้านเด็ก บุคลากรกึ่งองค์กรนานาชาติในการขยายความร่วมมือและช่วยเหลือ ทั้งนี้ ควรตรวจสอบความน่าเชื่อถือขององค์กรนั้น ๆ อย่างละเอียดด้วย

6) จัดหน่วยงานด้านสาธารณสุขเข้ามาดูแลเด็กอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากผู้ปกครองไม่เข้าใจในเรื่องกฎหมายและความสำคัญของการซื้อบัตรประกันสุขภาพให้บุตรหลาน เด็กส่วนมากจึงเข้าไม่ถึงระบบสาธารณสุขของไทยเลย ถ้าหากมีหน่วยงานเข้ามาดูแลนอกจากจะดีกับเด็กที่ได้รับบริการ ยังเป็นการป้องกันโรคต่าง ๆ ที่อาจจะกลายเป็นปัญหาในวันข้างหน้าให้กับไทยได้

7) หน่วยงานการศึกษาของรัฐควรเข้ามาดูแลการศึกษาของกลุ่มเด็กข้ามชาติอย่างจริงจัง วางแนวทางการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน โดยให้ความสำคัญทั้งความหลากหลายของเนื้อหาสาระ มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก การประยุกต์ใช้งานจริงในการดำเนินชีวิต มีความยืดหยุ่นเหมาะสมกับเพศ วัย สภาพของแต่ละบุคคล โดยอยู่บนพื้นฐานความเข้าใจเรื่องความแตกต่าง ความเป็นพหุวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาภายในบ้านพักคนงานก่อสร้าง บริษัท ที.ที.เอส. เอ็นจิเนียริง (2004) จำกัด เพียงแห่งเดียวเท่านั้น ในปัจจุบันยังมีแหล่งก่อสร้างบางแห่งได้มีการจัดทำโครงการคล้าย ๆ กัน เช่น โครงการบ้านคิดส์มิชชั่น (Kids Mission) บริษัท เอสซี แอสเสท คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างหรือความสอดคล้อง เพื่อนำไปสู่การดูแลเด็กในแหล่งก่อสร้างที่มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

2) ควรมีการศึกษาการทำงานขององค์กรด้านเด็กกลุ่มอื่น ๆ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับเด็กข้ามชาติ หรือว่าเด็กด้อยโอกาสอื่น ๆ ที่สามารถบูรณาการทำงานร่วมกันได้ เพื่อให้เกิดการผลักดันสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กในแหล่งก่อสร้างได้มากขึ้น

3) การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้เน้นไปที่กระบวนการและบทบาทของโรงเรียนผู้คอนเทนเนอร์เป็นหลัก จึงอาจศึกษาชีวิตของเด็กในแหล่งก่อสร้างไม่ครบถ้วนทุกประเด็น ควรมีการศึกษาชีวิตของเด็กและ

ครอบครัวในบริบทอื่น ๆ เพื่อให้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับเด็ก และสามารถทำการศึกษาในประเด็นต่อยอดที่เป็นประโยชน์มากขึ้นได้

4) การศึกษานี้มุ่งไปที่เด็กอายุ 4-14 ปี เท่านั้น ผู้สนใจอาจศึกษาเด็กที่อายุมากกว่า 14 ปี เพิ่มเติม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความหลากหลาย และนำไปสู่การความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กในแหล่งก่อสร้างและสร้างโอกาสในด้านอื่น ๆ แก่เด็ก เช่น การประกอบอาชีพ เป็นต้น

5) ผู้สนใจสามารถศึกษากระบวนการทำงานของรถความรู้เคลื่อนที่ ซึ่งตระเวนไปยังแหล่งก่อสร้างต่าง ๆ เพื่อให้เห็นภาพการทำงานด้านการขยายโอกาสสู่เด็กก่อสร้าง ที่สามารถเป็นแนวทางในการสร้างโอกาสและความเป็นธรรมทางสังคมแก่เด็กในลักษณะอื่น ๆ ได้

เอกสารอ้างอิง

- Charoensin-o-larn, C. (2011). *Discourse on Development of Power, Knowledge, Truth, Identity & Others*. 5th edition, Bangkok: [in Thai]. Vipasa Publishing House.
- Foreign Labor Administration Office (2019). *Foreign Workers Situation*. [in Thai]. Retrieved from <https://www.doe.go.th/>.
- Gurung, G. S. & Kollmair, M. (2005). *Marginality: Concepts & Their Limitations*. IP6 Working Paper 4. Retrieved 30 November, 2018 from <http://www.nccr-pakistan.org/wp-content/uploads/2018/09/Marginality.pdf>
- Laungaramsri, P. (2003). *Ethnic identity & marginalization*. Bangkok: [in Thai]. The Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (public organization).
- Prachachat. (2017). *Thai Construction for The Year 60th is Expected to Grow by 15%, Investment of over 1.2 Trillion Baht*. [in Thai]. Retrieved from https://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1485933447.
- Phenphanan, K. (2014) *Academic Forum "Fairness in Thai Society"*. Nalinee Tanthuwani (Editor). *Journal of Sociology & Anthropology*, 33(2), 187-193.
- Rawls, J. (1971). *A Theory of Justice*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.
- Sinecharak, T. et al. (2016). Social justice: An attempt to measure and analyze. [in Thai]. *Thammasat Journal* .35 (1), 164-191.
- Soonthorn-Anantachai, T. (2016). The Equality, Equity & Social. Justice with the Social Welfare of Thailand. [in Thai] *Huachiew Chalermprakiet Law Journal*, 7(2), 52-65.
- Thongtheppairoj, K. (2010). *A Comparative Study of Concept of Justice in John Rawls' Work & in Buddhism*. Bangkok: [in Thai] Faculty of liberal Arts Thammasat University.

- UNICEF. (2018). *Building Future in Thailand: Support to Children's Living in Construction Site Camps*. Retrieved 15 December, 2018 from <https://www.unicef.org/thailand/media/586/file>.
- Vajanasara, K. (2012). Social Justice in Thai Society: Looking Beyond 'Marginalised' People. Kulapa Vajanasara & Kritaya Achavanitkul (Editor). *Marginal population & social justice* (Page 18-34). Nakhon Pathom: [in Thai]. Institute for Population & Social Research Mahidol University.
- Wankaew, S. (2003). *Maginalizaion*. Bangkok: [in Thai]. National Research Council of Thailand.
- Wattanasap, N. et al. (2016). Social Stratification Social Inequality the Explanation for being Vulnerable People in Society. [in Thai]. *Journal of Health Systems Research*, 10 (4), 362-371.